

Alternatívák most és a jövőben is?

Az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése Magyarországon

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A pénzbeli követelések érvényesítésére nyitva álló tagállami polgári eljárásjogi eszközök tárháza nagy. A polgári peres eljáráson belül egyszerűsített eljárásokat is tartalmaz, a pénzkövetelések meghatározott körére speciális eljárásokat kínál, valamint a perek mellett további eljárások is rendelkezésre állnak.^[1]

A magyar polgári eljárásjogi szabályozás speciálisnak tekinthető abból a szempontból, hogy a pénzkövetelések egy meghatározott körét illetően nem az igény érvényesítésére biztosított eljárási keretek fellazítására, szabaddá tételére törekszik, hanem ezzel ellentétes irányba mozogva, meghatározott eljárásokban teszi lehetővé a követelés érvényesítését.

A szabályozás a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény 3. §-ában a következőképpen jelenik meg:

Csak fizetési meghagyás útján vagy a Pp. 127. §-ában meghatározott módon vagy a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított perben érvényesíthető a kizárólag pénz fizetésére irányuló olyan lejárt követelés, amelynek a Pp. 24. és 25. §-a szerint számított összege az egymillió forintot nem haladja meg, feltéve, hogy a) a kötelezettnek van ismert belföldi lakóhelye vagy tartózkodási helye, illetve székhelye vagy képviselete (a továbbiakban együtt: idézési cím) és b) a pénzkövetelés nem munkaviszonyból, közalkalmazotti jogviszonyból, közszolgálati jogviszonyból, szolgálati jogviszonyból, szövetkezeti tag munkaviszony jellegű jogviszonyából és a bedolgozói jogviszonyból (a továbbiakban együtt: munkaviszony) ered. A (2) bekezdésben foglaltak nem zárják ki, hogy a fél igényét az Európai Parlamentnek és

[1] A kis értékű követelésekre alkalmazott tagállami eljárásokról lásd bővebben: Nyilas, 2012, 137–209.

a Tanácsnak a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló 861/2007/EK rendeletében meghatározott eljárásban vagy választottbírósági eljárásban érvényesítse.^[2]

A fentiek eredményeképpen az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések polgári peres úton, annak általános feltételeivel nem érvényesíthetők. Az igény érvényesítés rendelkezésre álló eszközei a fizetési meghagyásos eljárás, a Pp. 127. §-ában meghatározott eljárások, a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított peres eljárás, a kis értékű követelések európai eljárása, vagy választottbírósági eljárás.

A rendelkezésre bocsátott igényérvényesítési utak száma tehát korlátozott (6 eljárás), ezek nem a polgári peres eljárás mellett, hanem helyette állnak a jogosult rendelkezésére. eltérő gondolkodást mutat azonban a jogtudomány és a kommentár-irodalom a fenti törvényi rendelkezéssel és az abban kínált eljárásokkal kapcsolatban is.

Németh János és Kiss Daisy kifejezetten kizárólagosan a fizetési meghagyásos eljárást tekintik az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésére nyitva álló útnak. Ez a korlátozás a munkaviszonyból származó pénzkövetelések körét nem érinti csupán.^[3] Hozzáfűzik azonban a szerzők is, hogy a fél igényét a kisértékű követelések európai eljárásról szóló 861/2007/EK rendelet alapján vagy választottbírósági eljárásban is érvényesítheti.^[4]

Asbóth-Hermányi Lőrinc akként nyilatkozik, hogy az 1 millió forintot meg nem haladó pertárgyértékű pénzkövetelés esetén a fizetési meghagyásos eljárás igénybe vétele kötelező, mely a munkaviszonyból eredő pénzkövetelésekre nem vonatkozik. Ugyanakkor az egyéb pénzkövetelések esetén a kötelező igénybevétel fenti szabálya nem zárja ki a Pp. 127. §-ában meghatározott eljárások alkalmazását. Ezért a szerző arra a következtetésre jut, hogy az igénybevétel nem kötelező, mert a követelés bíróság előtt is érvényesíthető, mégpedig egy speciális gyorsított határidejű peres eljárásban (szóbeli kereset azonnali tárgyalása), illetve bírósági hatáskörbe tartozó nemperes eljárásban (egyezségi kísérletre idézés).^[5]

Nagy Adrienn egyenesen „meghökkentőnek tartja”, hogy a jogalkotó sajátos módon teszi fakultatívvá az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések esetében a fizetési meghagyásos eljárást: a jogosult vagy köteles a fizetési meghagyásos eljárást igénybe venni, vagy a Pp. 127. §-ában foglalt módon érvényesítheti követelését. A már fentebb is hivatkozott szóbeli kereset azonnali tárgyalását és az egyezségi kísérletre idézés intézményét látja a szerző is alternatív útnak a fizetési meghagyásos eljárás mellett. Hozzáteszi azonban, hogy a két jogintézmény „elhalóban” van, azaz a gyakorlatban soha nem alkalmazzák,

[2] 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról 3. § (2), (5) bek.; ugyanígy nyilatkozik a Pp. 314. § (1) és (3) bek.

[3] Németh – Kiss, 2010, 1216.

[4] Németh – Kiss, 2010, 1219.

[5] Asbóth-Hermányi, 2012, 15.

valamint utal a Gáspárdy László által megfogalmazott alkotmányossági aggályokra a két intézmény kapcsán.^[6]

Szécsényi-Nagy Kristóf akként nyilatkozik, hogy a fizetési meghagyásos eljárás csak látszólag kizárólagos módja a kisösszegű pénzkövetelések érvényesítésének. Mivel a jogalkotó célja elsősorban a perhez képest alternatív igényérvényesítési eljárások igénybevételeének előmozdítása, a fent idézett jogszabályhely is lehetővé teszi az 1 millió forintot meg nem haladó követelések tekintetében a Pp. 127. §-ában meghatározott eljárások lefolytatását is. Ehelyütt ki is emeli a szerző a szóbeli kereset azonnali tárgyalását, szóbeli kereset alapján a tárgyalás azonnali kitűzését, az egyezségi kísérletre idézést, szóbeli egyezség azonnali jegyzőkönyvbe foglalását és jóváhagyását, mint rendelkezésre álló eljárásjogi lehetőségeket. Maga is hozzáteszi, hogy ezek gyakorlati lehetősége ma már elhanyagolható, mégis arra a következtetésre jut, hogy elvileg tehát nem kizárt a kisösszegű követelések közvetlen peresítése.^[7] Emellett alternatívának tekinti a fenti paragrafusban felsorolt további eljárásokat is.

Jelen tanulmányban kiindulópontnak tekintjük az idézett paragrafus által felkínált 6 eljárást, melyek vizsgálatának elvégzésével – a fent idézett állásponthokra figyelemmel – arra a kérdésre keressük a választ, hogy az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésének valóban vannak-e alternatív útjai ma Magyarországon? A tanulmányban ki kell térnünk az éppen folyamatban lévő polgári perjogi kodifikáció témát érintő eredményeire, és ezek várható hatásaira az alternatív eljárások körét illetően. Ezáltal a jelen állapotáról és a jövő várható változásairól kíván átfogó képet alkotni a tanulmány szerzője.

II. AZ EGYES VÁLASZTHATÓ ELJÁRÁSOK

1. A fizetési meghagyásos eljárás

A pénzbeli követelések érvényesítésének egyik legnépszerűbb módja az Európai Unió tagállamaiban is a fizetési meghagyásos eljárás.

Egy rövid áttekintést végezve megállapíthatjuk, hogy 28 tagállamból 24-ben jelen van a fizetési meghagyásos eljárás. Az egyes tagállami eljárások különbözhetnek abból a szempontból, hogy korlátozzák-e igénybe vételüket értékhatár alkalmazásával vagy sem. Az értékhatár jelenléte, azaz meghatározott felső összeghatár megjelölése azt eredményezi, hogy az összeghatárt meg nem haladó követelések esetében rendelkezésre áll az eljárás, az értékhatár fölött azonban

[6] Nagy, 2010, 211.; Gáspárdy, 2006, 91.

[7] Szécsényi-Nagy, 2012, 78.

kizárják alkalmazhatóságát.^[8] A tagállami eljárások között ugyancsak különbséggént mutatható ki az eljárás igénybevételének szabad, illetve kötelező jellege. Ezen szempont alapján megállapíthatjuk, hogy a tagállamok az eljárást szinte kizárólag (az osztrák eljárást kivéve) alternatívaként kínálják a polgári peres eljárások és további tagállami eljárások mellett.^[9]

A magyar fizetési meghagyásos eljárás – uniós tagállami eljárások közötti – megkülönböztető jegye, hogy két értékhatár által kerül szabályozásra. Az eljárás felső értékhatára 400 millió forint, ezáltal az ezen összeget meghaladó pénzkövetelések érvényesítésére fizetési meghagyásos eljárásban nincsen lehetőség.^[10] Az eljárásban alkalmazott második értékhatár 1 millió forint, mely egyben korlátozást vezet be az igény érvényesítésére nyitva álló polgári eljárások körét illetően. A választható eljárások egyike – a legjelentősebb –, a fizetési meghagyásos eljárás. A további eljárások a fizetési meghagyásos eljárás alternatíváiként jeleníthetők meg.

Fizetési meghagyásos eljárásban a pénz fizetésére irányuló lejárt követelések érvényesítésére van lehetőség.^[11] A pénzkövetelés keletkezés jogalapját a jogalkotó nem kívánta leszűkíteni, minden polgári jogi jogviszonyból keletkező pénzkövetelés az eljárás alkalmazási területébe tartozik.^[12] Egyetlen kivétel került szabályozásra: nem tekinthető pénz fizetésére irányuló követelés érvényesítésének a zálogjogból fakadó igény zálogkötelezettrel szembeni érvényesítése.^[13]

A pénzkövetelések köre továbbá annyiban is behatárolásra kerül, hogy kizárólag lejárt követelések, illetve követelésrészek érvényesítésére szolgál az eljárás. A jövőre vonatkozó pénzköveteléseket csak per útján lehet érvényesíteni. Így a törvényen alapuló tartásdíj le nem járt részleteit a jogosult fizetési meghagyásos eljárásban nem tudja érvényesíteni, számára a peres eljárás áll rendelkezésre.^[14]

Tehát a fizetési meghagyásos eljárás megfelelő és széles körűen igénybe vehető módja a pénzkövetelések érvényesítésének. Az eljárást bármely személy igénybe veheti jogosultként, és a kötelezettek körére sem vonatkoznak korlátozások. Az eljárásban érvényesíthetők a bírói útra tartozó, magánjogi jellegű,összege-szerűen meghatározott, lejárt pénzkövetelések.^[15]

[8] 2016-ban 14 tagállam eljárása tartozik egyértelműen az értékhatárt nem alkalmazó eljárások körébe. Értékhatár által kerül szabályozásra 7 tagállami eljárás (a belga, luxemburgi, osztrák, észt, lett, máltai és magyar). Kettősséggel találkozunk két tagállam esetén, ahol a követelés típusa, az eljárás technikai feltételei nyomán szabályozásra kerül értékhatár, és értékhatár nélkül is igénybe vehető az eljárás. Így Portugáliában és Csehországban. Lásd erről részletesen: Molnár Judit: *Fizetési meghagyásos eljárások Európában - Az Európai Unió tagállamaiban működő fizetési meghagyásos eljárások az értékhatár alkalmazás és az igénybevétel jellege szempontjából.* (Megjelenés alatt.)

[9] Molnár i. m. (megjelenés alatt).

[10] 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról (Fmhtv.) 3. § (4a) bek.

[11] Fmhtv. 3. § (1) bek.

[12] Szécsényi-Nagy, 2012, 64.

[13] Fmhtv. 3. § (1) bek.

[14] BH1975. 320

[15] Szécsényi-Nagy, 2012, 65.

2. A Pp. 127. §-ában szabályozott szóbeli kereset azonnali tárgyalása

A szóbeli kereset azonnali tárgyalásának sarokköve, hogy a kereset jegyzőkönyvbe mondása alkalmával a felperessel együtt a bíróság előtt az alperes is megjelenik, és a bíróság a felek kérelmére a tárgyalást nyomban megtartja. Ekkor a bíróság illetékességének hiánya sem befolyásolja az eljárás lefolytatását. Egyedül a kizárólagos illetékességi körbe tartozó ügyekben jelent akadályt az illetékesség hiánya, szóbeli kereset azonnali tárgyalhatósága kapcsán.^[16]

Szűkíti azonban az igénybevételt, hogy szóbeli kérelem előterjesztésre kizárólag az ügyvéd által nem képviselt fél jogosult.^[17] Amennyiben a szóbeli kereset azonnali tárgyalására érkező felperes mellett az alperes nem jelenik meg, a bíróságot már kötik az illetékességi szabályok, azaz csak akkor veheti jegyzőkönyvbe a felperesi keresetet, ha a bíróság a peres eljárásra illetékességgel bír. A feltételek fennállása esetén a tárgyalási határnap azonnali kitűzésének kötelezettsége is megjelenik, tehát a megjelent kérelmező polgári peres eljárásban elindította igénye érvényesítését.

A szóbeli kereset azonnali tárgyalására vonatkozó eljárásjogi rendelkezések tehát biztosítják a polgár per megindítását és lefolytatását 1 millió forintot meg nem haladó pénzbeli követelések esetében, ha a kérelmező ügyvéd által nem képviselt, az eljárást nem köti kizárólagos illetékességi szabály konkrét bírósághoz, valamint az egyedül megjelenő kérelmező illetékes bírósághoz fordult szóbeli kérelmével.^[18] Ezáltal az eljárás a laikusok számára egy elérhető és egyszerű eszköze lehet a vizsgált pénzkövetelési kör perbeli érvényesítésének.

3. A Pp. 127. §-ában szabályozott egyezségi kísérletre idézés

Az egyezségi kísérletre idézés egy perelhárító nemperes eljárás, melyet 1957-ben iktatott a Pp.-be a jogalkotó.^[19] A szabályozás kiindulópontja az volt, hogy biztosítani kell a felek számára a bíróság előtti önszántukból történő megjelenést, és jogvitájuk bíróság elé tárt, bíróság által jóváhagyott egyezséggel való rendezését. A szabályozás céljai között szerepelt a polgári peres eljárás elkerülése és egy költségtakarékosabb eljárás megteremtése.^[20]

Az egyezségi kísérletre idézés sajátossága — és ezáltal egyszerűségének záloga —, hogy igénybevételéhez elegendő az igényt érvényesítő fél kérelme. Az eljárás ezt követően több kimenettel is számol. Amennyiben a kérelmező és ellenfele is megjelenik az idézésben megjelölt időpontban a bíróság előtt, és egyezséget kötnek, a kérelmező elérte célját egy alternatív eljárás keretében (a bíróság egyezséget

[16] Pp. 127. § (1) bek.

[17] Pp. 94. § (1) bek.

[18] Lásd ehhez: Kántor – Rónai, 2014, 529.

[19] 1957. évi VIII. törvény (II. Pp novella).

[20] Varga, 2013a, 903.

jóváhagyó végzést hoz). Ha a felek megjelennek, de az egyezség nem jön létre, a felperes kívánságára a bíró a keresetet jegyzőkönyvbe foglalja. Ezáltal polgári peres eljárás indul.^[21]

Az egyezségi kísérletre idézés során azonban eljárásjogi kötöttségekkel találjuk szembe magunkat. Így kizárólag járásbíró előtt kérelmezhető az idézés, és a bíróság csak akkor bocsáthat ki idézést, ha a felek közötti perre hatásköre és illetékessége is fennáll. Az általunk vizsgált 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése során az egyezségi kísérletre idézés járásbírói szinthez kötése nem okoz problémát, mivel az értékhatar jelenleg nagyon távol esik a törvényszéki hatáskört alapító 30 millió forinttól.

Második kötöttségként fedezhető fel a szabályozási logikában, hogy az eljárást a jogi képviselő (ügyvéd) nélkül eljáró fél számára találták ki. Ugyanis a paragrafus (2) bekezdése megjegyzi, hogy a kérelmezőnek szóban is tudtára adható a kitűzött határnap.^[22] Ezáltal a kérelmező is szóban terjesztheti elő a kérelmet, ami pedig az ügyvéd nélkül eljáró fél jogosultsága a Pp. 94. § (1) bekezdése alapján.^[23] Ezáltal az egyezségi kísérletre idézés jó megoldás lehet az olyan kérelmező számára, aki 1 millió forintot meg nem haladó követelést kíván érvényesíteni: egyezséggel zárulhat a felek vitája, vagy polgári perben a járásbíró jár el. A legfőbb eljárásjogi feltétel, hogy hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz kell benyújtani a kérelmet. Második feltételként azonban jelen van az ügyvédi képviselő hiánya is.

Az egyezségi kísérletre idézés szabályozása útján egyszerre biztosíthatja a jogalkotó a jogviták egyezség útján történő rendezését, és a polgári peres eljárás megindulásának lehetőségét. A vizsgált szabályok alapján a kérelmező számára egy egyszerűen igénybe vehető igényérvényesítési út.

4. A Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított peres eljárás

A Teljesítésigazolás Szakértői Szerv (TSZSZ) a 2013. évi XXXIV. törvény^[24] alapján építészeti-műszaki tervezési, építési és kivitelezési szerződések teljesítéséből fakadó viták ügyében tud eljárni.^[25] A TSZSZ eljárása magyarországi építési beruházásokra terjed ki. A TSZSZ az építészeti-műszaki tervezési, építési, kivitelezési szerződés teljesítéséből eredő kérdésekben a megrendelő, a tervező, a kivitelező

[21] Pp. 127. § (2)-(4) bek.; Varga, 2013a, 904.

[22] Az idézést kérő félnek a határnapot szóval is tudtára lehet adni. Pp. 127. (2) bek. 2. mondata

[23] Varga, 2013a, 904.

[24] 2013. évi XXXIV. törvény az építmények tervezésével és kivitelezésével kapcsolatos egyes viták rendezésében közreműködő szervezetről, és egyes törvényeknek az építészeti láncartozások megakadályozásával, valamint a késedelmes fizetésekkel összefüggő módosításáról.

[25] Magyar Kereskedelmi és Iparkamara oldala: <http://www.mkik.hu/hu/tszsz> (letöltés ideje: 2016.02.10.)

vagy az alvállalkozó megbízása alapján szakértői véleményt készít a teljesítésigazolás kiadásával kapcsolatos vitás ügyekben.^[26]

A szakértői eljárás lefolytatását kérheti *a megrendelő, a tervező, a kivitelező vagy az alvállalkozó*. Fontos, hogy a vitás teljesítéssel összefüggésben *írásbeli szerződés* álljon rendelkezésre, mert a jogszabály szerint csak ebben az esetben fogadható be a kérelem. A jogszabályok nem zárják ki a visszamenőleges hatályt, tehát a TSZSZ létrehozását megelőzően indult ügyekben is lehet szakértői eljárást indítani.^[27]

A peres eljárás, melyet a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapít a felperes, olyan különleges per, melyet tervezési, építési, kivitelezési szerződés teljesítéséből eredő díjkövetelés érvényesítése iránt indítható, és az érvényesíteni kívánt jog alapjául a TSZSZ szakvéleményére kell hivatkozni.^[28] Ezen feltételek konjunktív feltételnek tekinthetők, azaz kizárólag a fenti típusú szerződések (így tervezési, építési, kivitelezési) képezhetik a követelés alapját, és a felperesnek rendelkeznie kell a követelés vonatkozásában a TSZSZ szakvéleményével.

Ezen különleges per specialitása, hogy nem a pertárgy értéke határozza meg a per különlegesként történő szabályozását, hanem az anyagi jogi környezet, ahonnan a perben érvényesíthető igények származhatnak. Ezek ugyanis építészeti-műszaki tervezési, építési és kivitelezési szerződések lehetnek. Ezért a peres eljárás a Pp. általános szabályai alapján mind a járásbíróság, mind a törvényszék előtt kezdeményezhető, az adott ügyben érvényes pertárgyérték alapján.

A pénzkövetelések érvényesítése során azonban az anyagi jogi feltételek, a meghatározott szerződésből származó pénzkövetelések jelentik a legnagyobb akadályát az eljárás igénybe vételének. Leszűkül a különleges per alkalmazhatóságának köre, ezáltal meghatározott követelések meghatározott jogosultjainak jelenthet alternatívát az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése során.

5. A kis értékű követelések európai eljárása

A tagállami polgári eljárásjogok által kínált egyszerűsített eljárások alternatívája a kis értékű követelések európai eljárása. Az igényt érvényesítő felperes számára jelent választási lehetőséget az igénye érvényesítése során, az alperes nem terelheti az európai bagatell eljárás keretei közé az ügyet.^[29]

Az európai eljárás igénybe vételének egyik – egységes európai uniós jellegéből adódó – korlátja, hogy csak határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben

[26] 2013. évi XXXIV. törvény 8. § (7) bek.; A Szerv által készített szakvélemény tartalmazza, hogy a szerződés teljesítése megtörtént-e, vagy nem a szerződésnek megfelelően történt meg, és a teljesítéssel járó ellenérték megfizetése, esetlegesen a szerződést biztosító mellékkötelezettség érvényesítése milyen összegben indokolt. <http://www.mkik.hu/hu/tszsz> (letöltés ideje: 2016.02.10.).

[27] Lásd ehhez: Osztovits, 2015, 1322.

[28] Pp. 386/O. §.

[29] Harsági, 2009, 304.; Szécsényi-Nagy, 2012, 79.

alkalmazható.^[30] Emellett felső értékhatára 2000 euró, azaz akkor vehető igénybe, ha az érvényesített követelés értéke a keresetlevél hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság általi kézhezvételnél nem haladja meg a 2000 euró összeget, az összes kamat, kiadás és költség nélkül.^[31] Az értékhatár kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy a kb. 600 ezer forintnak megfelelő összegű felső értékhatárával az európai eljárás a vizsgált 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésének csak egy részét képes lefedni, a 600 ezer forintot meg nem haladó részben.^[32]

Tehát az európai eljárás olyan igények esetén jelent alternatívát a jogosult számára, amelyek teljesítik mind az értékhatárra vonatkozó, mind a határon átnyúló jelleggel kapcsolatos feltételeket. Ezáltal a tisztán tagállami belső jogi ügyekben nem alkalmazható az európai eljárás, ezért általános alternatívát nem jelenthet az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése során.

6. A választottbírósi út

A választottbíráskodás egy jogvitának a felek egyező akaratával létrehozott szervezetben és a felek által megállapított szabályok szerinti eldöntése.^[33] A választottbíráshoz fordulás az Alaptörvényben is rögzített önrendelkezési jogból fakad, mégpedig úgy, hogy egy jogosultság gyakorlásáról, vagy arról való lemondásról mindenki maga dönthet. Ez a szabadság a bírósághoz fordulás jogával kapcsolatban is érvényesül. Ezért, ha a felek úgy döntenek – választottbírósi szerződés megkötésével –, hogy nem kívánnak állami bírósághoz fordulni, a jogorvoslathoz fűződő joguk gyakorlásáról is lemondva a jogvitát a választottbírósi út elé viszik, ez a jogrenddel összhangban van.^[34] Tehát a választottbírósi út – ahogyan az elnevezése és szabályozása is mutatja – a szerződési szabadság alapján választható megoldás a jogviták eldöntésére.^[35] A pénzkövetelések érvényesítésére nyitva álló eljárásjogi eszközként nagy szabadságot biztosíthat mind az eljárás formáját, mind annak részletszabályait tekintve.^[36]

[30] Az ügy határon átnyúló jellegű, ha legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel. 861/2006/EK rendelet a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről 2. cikk (1) bek.; 3. cikk (1) bek.

[31] 861/2007/EK rendelet 2. cikk (1) bek.

[32] Az európai eljárás tárgyi hatályának további sajátossága, hogy a pénzkövetelések mellett a pénzben kifejezhető egyéb követelésekre is kiterjed, valamint kizárja az alkalmazási köréből a munkajogi, személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos, illetve az ingatlan bérletével összefüggő nem pénzbeli igényekre vonatkozó követelések érvényesítését. Lásd erről: Szécsényi-Nagy, 2012, 79.

[33] A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény (Vbt.) indoklása, Általános indoklás.

[34] Lásd ehhez: 604/B/1990. AB határozat.

[35] Lásd ehhez: 1282/B/1993. AB határozat, 7/2001. AB határozat.

[36] Vbt. 28–37. §.

Mégsem tekinthető általános alternatívának, mert az igénybe vételre jogosultak körét a Vbt. alapvetően behatárolja: Bírósági peres eljárás helyett választott-bírószági eljárásnak van helye, ha a) legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy, és a jogvita e tevékenységével kapcsolatos, továbbá b) a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek, és c) a választottbírószági eljárást választottbírószági szerződésben kötötték.^[37]

Kizárólag a törvény által szabályozott konjunktív feltételrendszer fennállása esetén van lehetőség a bírósági eljárás helyett választottbírószági eljárást igénybe venni. Így az eljárás két magánszemély jogvitájában egyáltalán nem vehető igénybe, illetve a gazdálkodó szervezet és magánszemély közötti pénzkövetelés esetén is kizárólag előzetes szerződéses kikötés alapján áll rendelkezésre. Ezáltal a pénzkövetések érvényesítésének olyan alternatív útja, mely elsősorban jogi személyek közötti jogvitákban vehető igénybe,^[38] és ekként az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetések érvényesítése során háttérbe szorul. Specialitása az igénybevétel konjunktív feltételrendszere. A választottbírószági eljárások hagyományosan a gazdasági tevékenységgel kapcsolatosan vannak jelen a világon mindenütt,^[39] nem általánosságban a pénzkövetések érvényesítésének eszközei, hanem kifejezetten a gazdasági élet szereplői számára kívánnak zavartalan környezetet biztosítani a jogviták feloldására az állami bíróságokon kívül.^[40]

III. ALTERNATÍVÁK A JELENBEN?

Megvizsgálva az egyes alternatívaként felkínált eljárásokat, az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetések érvényesítése körében a kérelmezők választási lehetőségének szűkebb értelmezésével találkozunk. A felek személyében nem alkalmaz korlátozást a fizetési meghagyásos eljárás és a kísértékű követelések európai eljárása. Az egyezségi kísérletre idézés esetében találkozhatunk azzal a következtetéssel, hogy elvileg bárki kérheti, de értelmezhető akként a szabályozás, hogy az ügyvéd nélkül eljáró fél számára áll rendelkezésre. A szóbeli kereset azonnali tárgyalása kizárólag ügyvéd nélkül eljáró fél számára biztosított, a TSZSZ szakvéleményére alapított perben meghatározott személyek állnak egymással szemben, a választott bírósági út a gazdasági élet szereplőire van szabva.

Az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetések körét nem korlátozzák további feltételek által a következő választható eljárások: a fizetési meghagyásos eljárás, a szóbeli kereset azonnali tárgyalása, az egyezségi kísérletre idézés. További feltételeket szab azonban a TSZSZ szakvéleményére alapított peres eljárás szabályozása, mivel megköti az anyagi jogi alapját a követeléseknek; a kísértékű

[37] Vbt. 3 § (1) bek.

[38] Okányi, 2009, 9.

[39] Kecskés – Lukács, 2012, 154.

[40] Varga, 2013b, 1052.

követelések európai eljárásában a határon átnyúló jelleg jelenik meg korlátozóként; valamint a választottbírósági út is csak olyan igények esetén áll rendelkezésre, ha a pénzkövetelés a gazdasági szereplő tevékenységével kapcsolatos.

Megállapíthatjuk, hogy mind a felek, mind az érvényesíthető igények alapján a fizetési meghagyásos eljárás, az egyezségi kísérletre idézés, valamint a személyesen eljáró félnek a szóbeli keret azonnali tárgyalása jelentheti a választható eljárások körét a vizsgált pénzkövetelési kör tekintetében. Ezen eljárásokról szoltak a bevezetőben bemutatott álláspontok is, tehát a jogirodalomban is ezeket tekintik alternatíváknak.

A szabályozás szintjén ezek az eljárások valóban biztosítják a választás lehetőségét a kérelmezőknek/feleknek, azonban a két utóbbi intézmény előfordulása a gyakorlatban igen ritka. Ezt a legtöbb idézett szerző ki is hangsúlyozta. Szécsényi-Nagy a következőképpen fogalmazta meg a szabályozás és a gyakorlati alkalmazás viszonyát: *Bár ezek gyakorlati lehetősége ma már elhanyagolható, elvileg tehát nem kizárt a kisösszegű követelések közvetlen peresítése.*^[41] Varga István azon álláspontjának adott hangot, hogy a Pp. 127. §-ába foglalt rendelkezés az évek során nem tett szert említésre méltó gyakorlati jelentőségre. Ezt azzal magyarázta, hogy a bíróság előtti igényérvényesítés előtt az egyezségkötési hajlandóság tipikusan alacsony.^[42]

Ekként azt a megállapítást tehetjük, hogy a fizetési meghagyásos eljárás mint korlátozást nem alkalmazó alternatíva jelenti az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésének útját. A Pp. 127. §-ának intézményei csak a szabályozás szintjén jelentenek alternatívát, és a további 3 eljárás – specialitásai miatt – szűk körben vehető igénybe (meghatározott személyi kör, meghatározott követelés-típusok).

IV. A POLGÁRI PERRENDTARTÁS KODIFIKÁCIÓJA – A JÖVŐBEN LESZNEK ALTERNATÍVÁK?

A Polgári perrendtartás jelenleg is folyamatban lévő kodifikációja, annak látható irányvonalai az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésére szolgáló eljárásjogi eszközöket is érintik. A hatályos szabályozás által kínált, és a fentiekben értékelt eljárások száma várhatóan csökkenést mutat majd. A változatlan, tehát a kodifikációval nem érintett alternatív eljárások körét a választottbírósági út és a kisértékű követelések európai eljárása képezi. Jelen-tős változásként értékelhető azonban, hogy a különleges perek szabályai köréből kikerül, és ezáltal elveszíti alternatíva jellegét a Teljesítésigazolás Szakértői

[41] Szécsényi-Nagy, 2012, 78.

[42] Kritikaként fogalmazza meg Varga, hogy a jogalkotó ennek ellenére kiemelt szükségét érezte, hogy hasonló – rendszeridegen – jogintézmények kodifikálásának, lásd a Pp. 121/A. §-ban megjelenő peren kívüli vitarendezés megkísérlésére vonatkozó kötelezettség keletkeztetését. (Varga, 2013a, 903.)

Szerv szakvéleményére alapított per. Az új Pp. különleges perei kapcsán már a kodifikáció témabizottsági szakaszában megjelent azon álláspont, hogy a hatályos Pp. különleges perei között van több komoly hagyományokkal rendelkező per, azonban jelen vannak a felfokozott jogalkotói aktivitást mutató különleges szabályozások is. Így például a TSZSZ szakvéleményére alapított per, valamint a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt indított per szabályozása ezen utóbbi jellemzővel bír.^[43] Kapa Mátyás és Varga István közös tanulmányukban arra jutottak, hogy az egységes kódexnek egy szilárd alapokon felépülő, koherens és időtálló szabályozásnak kell lennie.^[44] Ezen elv nyomán pedig az ad hoc különleges peres szabályozás nem fér össze az új Pp. rendszerével.^[45] A tanulmányban már vizsgált Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított per nem állja ki a fenti követelmények próbáját, ezáltal a jövőben már nem képezi alternatíváját a vizsgált pénzkövetelések érvényesítésének. A szóbeli kereset azonnali tárgyalás és az egyezségi kísérletre idézés kapcsán az új Pp. sajátos változásokat hozna. A szóbeli kereset intézménye a tervezetekben nem jelenik meg, a Konceptió nem utal a fenntartására, megtartására. Ezáltal eltűnik az intézmény a Pp. szabályozási köréből, és mint alternatív eljárás sem áll majd rendelkezésre a vizsgált pénzkövetelések körében.

Az egyezségi kísérletre idézés intézménye kapcsán párhuzamos eljárási megoldást tartalmaz a Konceptió: A közjegyző előtti egyezségi eljárás, mint alternatív – a bíróság egyezségi kísérletre idézés melletti – lehetőség hozzájárulhat az egyezségi eljárások számának növekedéséhez, perelterelő hatása miatt pedig elősegítheti a bíróságok tehermentesítését.^[46] Reviczky Renáta és Szécsényi-Nagy Kristóf kifejti, hogy a gyakorlatban mind gyakrabban tapasztalható igény, hogy a Pp. 127. §-ában foglaltakhoz hasonlóan az egyik fél egyezségi kísérletre idézést kezdeményezhessen a közjegyzőnél, és amennyiben a másik fél megjelenik a közjegyző előtt, legyen lehetőség egyezség létrehozására és jóváhagyására.^[47] Mindaddig, amíg a jogalkotó az eljárás megkettőzésével, a közjegyző előtt a bírósági úttal párhuzamosan szabályozza az egyezségi kísérletre idézés intézményét, alternatív igényérvényesítési útként tekinthetünk rá a vizsgált pénzkövetelések érvényesítése körében. Tehát a bíróságtól továbbra is kérhető lenne az egyezségi kísérletre idézés, és annak valamennyi eljárási kimenete alkalmazható maradna. A probléma abban állhat, ha a jogalkotó kizárólagos jelleggel közjegyzői hatáskörbe telepíti az eljárást. A közjegyzői hatáskör éppen az eljárás perelhárító, perelkerülő jellegéhez igazodik, a polgári per kiváltására irányul, miközben az igényérvényesítés szempontjából a másik lényeges eleme pontosan az, hogy sikertelen

[43] Kapa – Varga, 2014, 581.

[44] Lásd erről részletesen: Kapa – Varga, 2014, 591.

[45] Lásd ehhez: *Az új polgári perrendtartás koncepciója – Részletes előterjesztés, II. Az új szabályozás kialakításának központi kérdései, a vizsgálat alá vont területek megjelölése*, 24. p.

[46] *Az új Polgári perrendtartás koncepciója, 7. számú melléklet: A nemperes eljárások jövőbeni szabályozásának irányai és az új polgári perrendtartás*, 85. p.

[47] Reviczky – Szécsényi-Nagy, 2014, 623–624.

egyezségi eljárás esetén polgári perben (keresetlevél felvétele és tárgyalási határnap kitűzése után) sor kerülhet az igény érvényesítésére. Ezáltal a szóbeli kereset elvesztése és az egyezségi kísérletre idézés bizonytalan hatásköri szabályozása révén olyan igényérvényesítési utak kiesésének a képe merül fel, melyek – szabályozásuk alapján – a követelések jogosultjainak széles körű hozzáférést biztosíthatnak jelenleg az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések esetében.

A fizetési meghagyásos eljárás, mint a vizsgált pénzkövetelések legszélesebb körű, és a gyakorlatban is alkalmazott alternatív útja is változásokkal kell, hogy számoljon az új Pp. kodifikációjának következményeként. Az új Polgári perrendtartás koncepciója akként nyilatkozik, hogy a statisztikai adatok elemzése alapján megállapítható, hogy az 1 millió és 3 millió Ft közé eső értékhatáron belül nincs jelentős növekedés a perré alakulási arányokban, ezért indokolható lehet az értékhatár 3 millió forintra emelése. A statisztikai adatok alapján a Koncepció felveti a fizetési meghagyásos eljárás értékhatárának 5 millió forintra történő megemelését is.^[48]

A MOKK ugyanezen gondolatmenet alkalmazásával arra a következtetésre jutott, hogy a fizetési meghagyásos eljárás kötelező igénybevételének értékhatára 10 millió forintig is kitolható lenne. Az adatok alapján kimutatták, hogy az összes perré alakulás magasabb értékhatár esetén nem haladná meg az értékhatáron belüli összes ügy 7%-át, azaz a közjegyzői eljárás továbbra is hatékony maradna.^[49] Tehát a fizetési meghagyásos eljárás önmagában nem változna meg, mint az igény érvényesítésére nyitva álló alternatív út, az alkalmazásának „kötelező” köre szélesedne ki 3/5/10 millió forintra.

V. ÖSSZEGZÉS

A vizsgált pénzkövetelések érvényesítésére a hatályos polgári eljárásjogi szabályozásban több (6) igényérvényesítési utat is kínál a magyar jogalkotó, ezek nagyobb része azonban csak a kérelmezők szűkebb körét jelölik meg. Általános alternatíva az igényérvényesítés során a fizetési meghagyásos eljárás, emellett a szabályozás szintjén jelennek meg alternatívaként a Pp. 127. §-ának intézményei (szóbeli kereset azonnali tárgyalása és az egyezségi kísérletre idézés).

A hatályos polgári eljárásjogi szabályozással szemben az új polgári perrendtartás nyomán várható jövőbeni alternatívák száma jelentősen csökkenne, 4 (3) megoldás állna rendelkezésre.

A fizetési meghagyásos eljárás, mint a már kimutatott legszélesebb körben alkalmazható alternatív eljárás – különösen értékhatárának megemelésével – egyre nagyobb teret nyerne. Rendelkezésre állna a választottbírói út és a kísértékű követelések európai eljárása, ezek azonban sem a hatályos szabályozásban,

[48] Az új Polgári perrendtartás koncepciója, 7. számú melléklet: A nemperes eljárások jövőbeni szabályozásának irányai és az új polgári perrendtartás, 84–85. p.

[49] Reviczky – Szécsényi-Nagy, 2014, 622.

sem a jövőben nem jelentenek valamennyi kérelmező számára valódi választási lehetőséget.

Emellett – már a hatályos szabályozásban sem igazolható módon és hatékonysággal jelen lévő – további két alternatív eljárás, a szóbeli kereset azonnali tárgyalása és az egyezségi kísérletre idézés el is tűnhet a szabályozási rendszerből. Az egyezségi kísérlet szabályozása még bizonytalanságot mutat, párhuzamos bírósági-közjegyzői határhely mellett megmaradhat a pénzkövetelések érvényesítésének alternatívájaként. A szabályozás bizonytalansága mellett azonban még problémásabb gyakorlati alkalmazásának elenyésző volta, mely egyben a közjegyzői hatáskörbe történő részbeni áttelepítés alapjául is szolgálhat.

Ezáltal megerősödik azon álláspont, hogy 1 millió forintos értékhatárt meg nem haladóan a pénzkövetelések – gyakorlati alkalmazásban is érvényesülő – igényérvényesítési módja a fizetési meghagyásos eljárás. Azáltal, hogy a Koncepció felveti a fizetési meghagyásos eljárás értékhatárára vonatkozó 3/5 millió forintos javaslatokat, az eljárás egyeduralkodó az új polgári perrendtartás hatályba lépésével tovább erősödik, a további eljárások – változatlanul – csupán a szabályozás szintjén jelentenek választási lehetőséget a jogosultak számára.

IRODALOM

- Asbóth-Hermányi Lőrinc (2012): *Módszertani útmutató a fizetési meghagyásos eljárás-hoz*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Gáspárdy László (2006): Aggályos alkotmányhűségű perjogi rendelkezések. *Kontroll Jogtudományi folyóirat*, 1. 88–94.
- Harsági Viktória (2009): A kísértékű követelések európai eljárása. In: Kengyel Miklós – Harsági Viktória (szerk.): *Európai polgári eljárásjog*. Osiris Kiadó, Budapest, 321–337.
- Kántor Zsófia – Rónai Zoltán (2014): A tárgyalás előkészítése és kitűzése. In: Szabó Péter – Sántha Ágnes (szerk.): *A polgári per titkai. Kérdések és válaszok a polgári perrendtartás általános részéhez*. Harmadik, átdolgozott kiadás. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Kapa Máttyás – Varga István (2014): Különleges perek – különleges szabályozás. In: Varga István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Kecskés László – Lukács Józsefné (szerk.) (2012): *Választottbírók könyve*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest.
- Nagy Adrienn (2010): Kritikai megjegyzések a fizetési meghagyásos eljárás reformjáról. In: Csöndes Mónika – Nemessányi Zoltán (szerk.): *Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején?* Tanulmánykötet. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 205–214.
- Németh János – Kiss Daisy (2010): *A polgári perrendtartás magyarázata*, 2. Complex Kiadó, Budapest.
- Nyilas Anna (2012): *Simplification and acceleration of civil justice in Europe. With special reference to small claims procedures*. Lambert Academic Publishing, Saarbrücken.
- Okányi Zsolt (2009): *Választottbíráskodás Magyarországon belföldi és nemzetközi ügyekben, Szabályok és elemzések*. Alapszín Kiadó, Budapest.

- Osztovits András (szerk.) (2015): *A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény kommentárja*. Opten Informatikai Kft., Budapest.
- Reviczky Renáta – Szécsényi-Nagy Kristóf (2014): A közjegyzői eljárások és a közvetítői tevékenység mint alternatív vitarendezési módok, valamint ezek viszonya a polgári perhez. In: Varga István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 618–636.
- Szécsényi-Nagy Kristóf (2012): *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. Complex Kiadó, Budapest.
- Varga István (2013a): Egyéb fontosabb bírósági nemperes eljárások – A Pp.-ben szabályozott polgári nemperes eljárások. In: Varga István (szerk.): *Polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 903–920.
- Varga István (2013b): Egyéb fontosabb bírósági nemperes eljárások – A választottbírói eljáráshoz kapcsolódó polgári nemperes eljárások. In: Varga István (szerk.): *Polgári nemperes eljárások joga*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 1052–1060.